

IUCN - SVETOVÁ ÚNIA OCHRANY PRÍRODY

MISIA V TATRANSKOM NÁRODNOM PARKU (SLOVENSKÁ REPUBLIKA)

Apríl 2005

(Výňatok zo záverečnej správy)

Zhrnutie a odporúčania

Šesťdňová misia IUCN sa konala v apríli 2005 na požiadanie slovenských členov IUCN zo štátnych a mimovládnych organizácií. Hlavným cieľom bolo posúdiť postavenie Tatranského národného parku (TANAP) vzhľadom na kategórie IUCN pre manažment chránených území, konkrétne kategóriu II. – národné parky. Navyiac, následky veternej smršte v novembri 2004 vyvolávajú otázky o statuse národného parku, ako aj široké spektrum rozdielnych návrhov na manažment oblastí zasiahnutých veternou smršťou, a to od prísneho manažmentu až po turistický rozvoj.

Diskutovali sme so širokým spektrom záujmových skupín a orgánov verejnej správy na štátnej, krajskej, okresnej a obecnej úrovni, so štátnymi lesmi a správou národného parku, environmentálnymi mimovládnyimi organizáciami a predstaviteľmi neštátnych vlastníkov lesov. Okrem toho sme preštudovali všetku dokumentáciu dostupnú v angličtine.

Prichádzame k záveru, že neexistuje žiadna autorita a konkrétne žiaden orgán pre manažment národného parku, neexistuje komplexná stratégia alebo manažmentový plán, alebo formálny predpis na prípravu takýchto dokumentov. Súčasný schválený systém zonácie je nedostatočný a zástupcovia verejnej správy od národnej až po obecnú úroveň spôsobujú zmätok a rozpory u všetkých zainteresovaných subjektov. Navyiac, zaznamenali sme vysoko polarizované názory na budúci manažment a využitie kľúčových častí územia – vrátane jadrovej časti – po veternej smršti v novembri 2004, ktorá postihla okolo 12 000 ha národného parku. Na rozličných úrovniach verejnej správy a v premiérovom špeciálnom výbore (Výbor vlády SR pre obnovu a rozvoj Vysokých Tatier – pozn. prekl.) sme spozorovali postoje podporujúce rozvoj, kým záujmy štátnej aj dobrovoľnej ochrany prírody požadovali oveľa prísnejšiu ochranu. Neexistuje žiadny mechanizmus na zosúladenie rozdielnych záujmov a nezavedli sa zákonné predpisy pre platenie odškodnenia súkromným vlastníkom.

Usúdili sme, že je žiaduce uskutočniť radikálne zmeny štruktúry rozhodovacieho procesu, orgánu pre manažment, plánovania manažmentu, zonácie aj aktivít, aby sa zachovali vysoké prírodné a kultúrne hodnoty Tatranského národného parku.

Naše špecifické odporúčania sú nasledovné:

Odporúčanie 1: Malo by sa pripraviť vyhlásenie o hodnotách TANAPu a všetky relevantné inštitúcie by ho mali presadzovať na Slovensku aj na medzinárodnej úrovni. Toto vyhlásenie by malo tvoriť základ všetkých budúcich stratégií a plánov riadenia (manažmentu) pre národný park.

Odporúčanie 2: Žiadne návrhy na zásahy vrátane zabezpečenia infraštruktúry by nemali vyústiť do oslabenia národného, medzinárodného, kultúrneho a environmentálneho postavenia TANAP-u.

Odporúčanie 3: Vláda Slovenskej republiky by mala posilniť ciele manažmentu TANAP-u prostredníctvom nového zákona a predpisov, aby sa naplnili požiadavky územia kategórie II.

Odporúčanie 4: Vláda Slovenskej republiky ako zodpovedný orgán by mala ustanoviť režim manažmentu TANAP-u, schopný čeliť tlakom na rozvoj zo strany hlavných zainteresovaných strán a príslušných oblastí, ktoré by mohli negovať dosiahnutie cieľov ochrany prírody a dedičstva.

Odporúčanie 5: Vláda Slovenskej republiky by mala prijať a zaviesť systém kompenzácií za znemožnenie príjmov súkromných a obecných vlastníkov a poskytnúť na to potrebné zdroje.

Odporúčanie 6: Pred prijatím akýchkoľvek rozhodnutí o rozvoji v navrhovaných územiach sústavy NATURA 2000 alebo rozhodnutí, ktoré by ovplyvňovali územia v národnom parku, musia tieto návrhy prejsť primeraným posudzovaním.

Odporúčanie 7: Krajský úrad po porade s príslušnými ministerstvami by mal vytvoriť pozitívny stimulačný program pre manažment území sústavy NATURA 2000. Existujú vhodné modely v iných krajinách, napríklad Program prírodnej starostlivosti o škótske prírodné dedičstvo (Natural Care Scheme of Scottish Natural Heritage).

Odporúčanie 8: Systém zonácie Tatranského národného parku by mal byť založený na princípoch biosférických rezervácií UNESCO a systému kategórií IUCN. Mal by byť nástrojom na zachovanie hodnôt TANAP-u, na realizáciu odsúhlasenej stratégie a plánu manažmentu a základom pre činnosti v území vrátane miery zasahovania.

Odporúčanie 9: Súčasný systém zónovania by sa mal zmeniť a ihneď zaviesť nový systém. Ciele ochrany prírody by mali byť primárne na najmenej troch štvrtinách územia. Manažment zvyšného územia by nemal byť v rozpore s týmto primárnym cieľom a pre nárazníkové zóny vo východnej a západnej okrajovej časti národného parku by sa mali vytvoriť príslušné predpisy. Táto revízia by sa mala konzultovať s vlastníkami pôdy a jej užívateľmi.

Odporúčanie 10: Mal by sa ustanoviť nový orgán pre Tatranský národný park (**the Tatra National Park Authority – TNPA**), s výkonnou zodpovednosťou vo všetkých záležitostiach TANAP-u. Jeho výbor by mal zahŕňať zástupcov všetkých kľúčových zainteresovaných strán v TANAP-e.

Odporúčanie 11: Navrhovaný nový orgán pre Tatranský národný park (TNPA) by mal vypracovať jednotný strategický plán pre celé územie národného parku, zahŕňajúci všetky otázky dôležité vo vzťahu k hodnotám TANAP-u. Po formálnom konzultačnom procese by ho tento nový orgán mal schváliť. V prípade akéhokoľvek sporu ohľadom plánu by mala vec posúdiť a rozhodnúť inštitúcia, ktorej bude nový orgán podliehať.

Odporúčanie 12: Primárnym cieľom lesného hospodárenia v TANAP-e by mal byť rozvoj a zachovanie prírodných alebo prírode blízkyh lesných ekosystémov. Dosiachnutie tohto cieľa si bude vyžadovať rozdielnu mieru zásahov a selekcie pôvodných druhov, ale pesticídy a hnojivá by sa nemali použiť.

Odporúčanie 13: V rámci všeobecných plánovacích dokumentov odporúčaných v predchádzajúcich bodoch by sa mal vypracovať dlhodobý plán rozvoja lesa. Použiť by sa pritom mali dostupné expertízy mimovládnych organizácií, FAO a IUCN.

Odporúčanie 14: Mal by sa navrhnuť program na stimuláciu výmeny pôdy v prospech verejnej správy alebo na stimuláciu aktívnejšieho prírodného manažmentu lesa.

Odporúčanie 15: V územiach s navrhovaným stupňom ochrany 4 a 5 by sa nemalo odstraňovať žiadne padnuté alebo polámané drevo a nemali by sa vykonávať žiadne umelé obnovné opatrenia. V územiach s 3. stupňom ochrany by malo zostať 50 % stromov. Všade tam, kde sa odstránili padnuté alebo polámané stromy, by sa mala vytvoriť nárazníková zóna. Tam sa môžu vykonať aj určité zásahy na dosiahnutie prirodzenej obnovy.

Odporúčanie 16: Turizmus by mal byť v súlade s únosnosťou TANAP-u, mal by spĺňať požadované štandardy kvality a namiesto masového turizmu by mal byť založený na princípoch trvalej udržateľnosti. V zónach A a B by nemala byť žiadna ďalšia turistická infraštruktúra, tá by sa mala sústreďovať mimo TANAP-u. Súčasný nadbytok ubytovacej kapacity by sa mal zredukovať, pričom by sa malo odstrániť najmenej kvalitné ubytovanie. Väčšia pozornosť by sa mala zamerať na zlepšovanie kvality existujúcej infraštruktúry.

Odporúčanie 17: Športové zariadenia, ktoré najviac poškodzujú životné prostredie, ako napríklad snežné skútre a terénne motocykle, by sa nemali povoliť v územiach so 4. a 5. stupňom ochrany. Všetky ostatné športové a turistické aktivity by sa mali udržať v existujúcich územiach a trasách navrhnutých pre tieto aktivity, v súlade s návštevným poriadkom. Navrhované rozšírenie lyžiarskych zjazdoviek musí byť predmetom dôkladného procesu EIA, pričom treba brať do úvahy priame aj nepriame vplyvy na životné prostredie, posúdiť rozloženie prirodzenej snehovej pokrývky na zjazdovkách a požiadavky na umelé zasnežovanie a vodu.

Odporúčanie 18: Slovenské orgány by mali sledovať všetky možnosti financovania podľa rezolúcie Rady EÚ o európskom poľnohospodárskom fonde na rozvoj vidieka.